

ถารากเหง้า..สุวรรณภูมิ

โดย จรูญ ต้วงกระยอม °

คงเป็นเช้าตรู่ (๕ เม.ย. ๕0) ที่ดูเหมือนจะไม่ได้พิเศษอะไร ผมยังคงดำเนินชีวิตตามปกติของการทำงานและเตรียมสะสมงานที่ยังค้างคาให้ลุล่วง กระทั่งเสียงโทรศัพท์ดังขึ้น “จรูญ คุณอยู่ไหนครับ แยกเขามารอนานแล้ว” เสียงท่านอาจารย์ประเทือง ผู้บังคับบัญชาของผมเอง ฟังดู

แผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีตำบลโคกกรวด

เหมือนผมจะเป็นคนผิดที่ทำให้แยกหรือเขารอเราเพียงคนเดียว แต่ผมจดจำได้อย่างดียิ่งว่าวันนี้มีได้นัดหมายกับใครไว้เลย ผมเดินออกมาขึ้นตรงหน้าต่างห้อง (ชั้นสองอาคารพิพิธภัณฑน์ไม้กลายเป็นหิน ซึ่งปัจจุบัน คือ อาคารสิรินธร นั้นเอง) และมองลงไปยังบริเวณลานจอดรถหน้าสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหิน ฯ ท่านอาจารย์ประเทืองติดเครื่องรถรออยู่แล้ว “อาจารย์ผมอยู่ชั้นบนครับ” ผมรีบตอบ แต่ยังไม่ทันจะพูดอะไรต่อไป ท่านอาจารย์รีบพูดตัดบท “คุณรีบมาเลยครับ” ก่อนที่สายจะตัดไป โดยที่ยังไม่ทราบรายละเอียดเลยว่าทำไมต้องรีบไป และแยกที่มาเยือนเป็นใคร ผมวิ่งลงไปยังลานจอดรถ เจอน้อง ๆ นักศึกษาฝึกงานนั่งรอบรถกระบะอยู่แล้ว โดยไม่รู้หรือผมรีบยิงคำถามทันที “ไปไหนกันครับ” “ไม่รู้เหมือนกันพี่เห็นเขาบอกว่าพบซากกระดูก” ไม่ทันได้สอบถามรายละเอียดเลยท่านอาจารย์ประเทืองก็ออกรถไปก่อนหน้าแล้ว ผม

° อาจารย์, นักธรณีวิทยา สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหิน ฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

รีบวิ่งขึ้นมานั่งห้องอีกรอบ เพื่อเอาอุปกรณ์การขุดกระดูก และกระเป๋าสานม ก่อนจะกลับลงไป ขึ้นรถเพื่อจะได้ตามท่านอาจารย์ให้ทัน

คุณทองศักดิ์ หาญวงษ์ (รูปบน คนที่ 2 จากขวา) กำลังอธิบายลักษณะของเครื่องปั้นดินเผาที่พบ ร่วมกับโครงกระดูก ส่วนรูปล่างหวัะโหลกที่ได้รับความเสียหายจากการขุดอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของชาวบ้าน

บทสนทนาบนรถกระเบาะระหว่างผมและนักศึกษาฝึกงานก็ไม่พ้นข้อสงสัยเกี่ยวกับกระดูกที่พบ ผมดูจะร้อนรนอยากรู้อย่างยิ่งนักว่ามันคืออะไร ก่อนจะมีเสียงหนึ่งเอ่ยขึ้นหวังเพื่อให้คลายข้อสงสัย “กระดูกไดโนเสาร์มีงพี” ทำให้ความคิดของผมยิ่งกระเจิดกระเจิงมากขึ้น ทั้งรู้สึกดีใจระคนกังวล พลังคิดถึงสภาพกระดูกไดโนเสาร์ตัวใหญ่ วางตัวอย่างเป็นระเบียบ พลังคิดว่าคงจะเป็นกระดูกที่ชาวบ้านระเบิดหินแล้วได้มา แต่ก็คงจะมีอะไรพิเศษหน่อยไม่เช่นนั้นท่านอาจารย์คงไม่รีบร้อนอย่างนี้ ผมคิดไปพลังเห็นรถอาจารย์หักเลี้ยวซ้ายเข้าไปในทางเล็ก ๆ ซึ่งเป็นทางที่ใช้สำหรับลำเลียงผลผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะ เป็นสำปะหลัง ข้าวโพด และข้าว ที่ปลูกเป็นบริเวณกว้างในแถบนี้ ก่อนจะเหลือบมองดูเข็มไมล์บอกระยะทาง นี่ก็ผ่านประตู ๓ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มาได้ ๘๐๐ เมตรเอง

รถวิ่งมาถึงจุดนัดหมาย..ไม่ใช่สิ..จุดเป้าหมายต่างหาก เนื่องจากมิได้นัดกันเลย สภาพพื้นที่ที่เห็น คือ ทุ่งนา และไร่มันสำปะหลัง มีชาวบ้านมุงดูอยู่จำนวนหนึ่ง กว่าจะทราบว่ายานที่มาเป็นใครก็หลังจากลงจากรถแล้วนั่นเอง เมื่อผมมองไปยังรถท่านอาจารย์ประเทืองและรถแก๊งอีกคัน ท่าน ผศ.สุณี หาญวงษ์ กับชายสองคน ซึ่งผมเองไม่รู้จักเลย และก็ยังไม่ได้ทำความรู้จัก ทั้งหมดก็มุ่งหน้าไปยังเป้าหมายกันเสียแล้ว สิ่งที่ผมและน้อง ๆ ฝึกงานคาดการณไว้ตั้งแต่ต้นนั้น ผิดถนัด เพราะที่ปรากฏเบื้องหน้า คือ ซากกระดูกมนุษย์โบราณ ที่เกือบจะสมบูรณ์พร้อมกับเศษเครื่องปั้นดินเผา วางอยู่อย่างกระจัดกระจาย ฝีมือชาวบ้านนั่นเอง ชายที่มา กับอาจารย์สุณีนั่นเป็นใคร ถึงได้รู้เรื่องเช่นนี้ดีจัง

ผมยังกล้า ๆ กลัว ๆ ที่จะเอ่ยปากถามออกไป กระทั่งเดินมาถึงหลุมที่ ๔ แล้วนั่นแหละ “จรรยา คุณทองศักดิ์ หาญวงษ์ นักโบราณคดี” อาจารย์ประเทืองแนะนำชายแปลกหน้าให้รู้จัก และยังไม่ทันที่ผมจะยิงคำถามถึงหน่วยงานสังกัด ผู้ที่ถูกกล่าวถึงก็ได้ออกปากบอกเสียก่อนว่าเป็นนัก โบราณคดีอิสระ และนามสกุลคุณ ๆ ที่แท้ก็เป็นแฟนท่านอาจารย์สุณี นี่เอง จากนั้นคำถามต่าง ๆ ก็พรั่งพรูออกมาจากปากผมและท่านอาจารย์ประเทือง อย่างต่อเนื่อง

หลังจากตรวจสอบสภาพพื้นที่อยู่สักพักผู้หลักผู้ใหญ่ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน อบต. นายก อบต. กำนันตำบลโคกกรวด สส.ในพื้นที่ รวมทั้งนักข่าวจากหลายสำนัก ก็ค่อย ๆ ททยอยมาเพื่อพิสูจน์และตรวจสอบข้อเท็จจริง อีกทั้งเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ซึ่ง เข้ามาศึกษาเบื้องต้นนี้ ไม่นานสิ่งที่พวกเราคิดตรงกันแต่ยังไม่มีใครพูดออกมา ก็ถูกเสนอขึ้น พร้อมกับการกระทำในทันใด นั่นก็คือ การแจ้งเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรเข้ามาตรวจสอบ เพราะนี่ คือ ข้อบัญญัติของกฎหมาย คุณทองศักดิ์ ได้โทรศัพท์แจ้งไปยังผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา ซึ่งมีกองบัญชาการอยู่ที่อำเภอพิมาย และได้รับคำตอบ คือ ประมาณบ่าย จะมี เจ้าหน้าที่มาตรวจสอบพื้นที่

ในขณะที่รอเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ชาวบ้านได้ทยอยมากันจำนวนมากขึ้น และหลายคนได้ทำการคุยเขี่ย จนปัญญาที่พวกเราจะปกป้องได้ ทำให้พบโครงกระดูกหลายโครงมากขึ้น และทุกโครงได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก พวกเราจึงตัดสินใจไปซื้อเชือกฟางมาพันพื้นที่ และติดป้ายห้ามเข้า โดยได้รับความช่วยเหลือจากชาวบ้านระแวกนั้นเป็นอย่างดี แต่ก็ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้คนที่ทยอยมาเป็นจำนวนมากเช่นกัน สุดท้ายสิ่งที่พวกเราทำได้ก็คือรอ เจ้าหน้าที่จากกรมศิลปากร มาตรวจสอบ...

พวกเรารอเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรจนกระทั่งบ่ายแก่ ๆ พี่มนตรี ธนภัทรพรชัย และคณะ

พี่มนตรี ธนภัทรพรชัย กำลังตรวจสอบโครงกระดูก และศึกษาข้อมูล เบื้องต้น

จาก สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา อำเภอพิมาย ก็มาถึงและทำการศึกษาข้อมูล เบื้องต้น และจากการศึกษา เบื้องต้นทั้งโดยคุณทองศักดิ์ และพี่มนตรี ได้ให้ความเห็นใน ทำนองเดียวกัน ก็คือ ซากกระดูก มนุษย์ที่พบบริเวณนี้ อยู่ใน ช่วงเวลาสมัยเหล็กตอนปลาย อายุประมาณ ๑,๕๐๐ ปีก่อน ปัจจุบัน หลักฐานสำคัญก็คือ เครื่องปั้นดินเผา ซึ่งประกอบด้วย

ถ้วยชาม และหม้อ ซึ่งบางชิ้นมีรูปแบบภาชนะเป็นแบบ พิมายดำ มีลักษณะสีดำ ใช้กรวดขัดให้มันเพื่อปิดรูผิว พบครั้งแรกที่บ้านท่าหลวงของอำเภอพิมาย นอกจากนั้นยังพบเครื่องมือที่ทำ

รูปแถวบนแสดงเศษเครื่องปั้นดินเผาที่แตกกระจัดกระจายจากการขุดของชาวบ้าน (ซ้าย) เศษเครื่องปั้นดินเผาซึ่งมีรูปแบบลักษณะเป็นแบบ พิมายดำ (กลาง) และเครื่องมือที่มีลักษณะคล้ายหอก (ขวา) รูปจากแถวกลางแสดงกำไล (ขวา) แวดินเผาสำหรับผลิตเครื่องนุ่งห่ม (กลาง) และฟันสัตว์จำพวกวัวหรือควาย ส่วนรูปแถวล่างแสดงฟันหมูซึ่งปะปนอยู่กับกองกระดูก (ซ้าย) ขากรรไกรและ ฟันกรามล่างของสัตว์จำพวกกวาง และหอยบางชนิด

ประกอบด้วย พอกวัวควาย หมู กวาง และซากหอยหลายชนิด ซึ่งยังไม่ชัดเจนว่า เป็นการฝังร่วมกับศพหรือไม่ หรือเป็นเพียงชิ้นส่วนของสัตว์ที่ถูกกินแล้วทิ้งในบริเวณนี้ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น ก็อาจกล่าวได้ว่าการฝังศพสมัยก่อนยังอยู่ในพื้นที่เดียวกับที่อยู่อาศัย

หลังจากตรวจสอบเบื้องต้นเสร็จสรรพพีมนตรี และคณะได้เก็บซากกระดูกเกือบทั้งหมดเพื่อไปทำการวิเคราะห์ที่สำนักงาน มีเพียงบางจุดที่ต้องขุดเพิ่มซึ่งอาจจะให้ข้อมูลได้มากกว่านี้และก็เป็นเช่นนั้นจริง ๆ วันรุ่งขึ้น พีมนตรีและคณะได้ทำการขุดโครงกระดูกโครงหนึ่ง พบว่าเป็นโครงกระดูกที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และคาดว่าน่าจะเป็นผู้หญิง (ต้องรอตรวจสอบละเอียดอีกที) วางศีรษะไปทางด้านทิศตะวันออก มีภาชนะเครื่องปั้นดินเผาวางอยู่ข้างโคนขาทั้งสองข้าง แต่ไม่พบว่ามีเครื่องมือเหล็ก หรืออาวุธใด ๆ หรือ

ด้วยเหล็กมีลักษณะคล้ายหอก พบแวดินเผา ที่ใช้ในการทอผ้า แสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้ มีการผลิตเครื่องนุ่งห่มใช้แล้ว

สำหรับโครงกระดูกที่พบนั้นมีทั้งผู้ใหญ่และเด็ก และพบว่ามีการปั้นดินเผาวางอยู่ใกล้ตัวด้วย แต่ยังไม่สามารถบอกได้ว่า วางอยู่ในลักษณะใด เนื่องจากอยู่ในสภาพเสียหายจากการขุดดินออกไปของชาวบ้าน และโครงกระดูกที่พบส่วนใหญ่จัดวางศีรษะไปทางทิศตะวันออก แต่ก็มีบางโครงที่วางศีรษะไปทางด้านทิศตะวันตก นอกจากนี้ยังพบชิ้นส่วนกระดูกสัตว์ปะปนอยู่ด้วย

โครงกระดูกที่ค่อนข้างสมบูรณ์จากการขุดของเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร โดยในเบื้องต้นสันนิษฐานว่าเป็นศพผู้หญิงที่กำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่น มีภาชนะดินเผาวางแนบโคนขาทั้งสองข้าง

แม้แต่เครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้า ดิตตัวผู้ตายมาด้วยเลย

สิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างก็คือชุมชนต่าง ๆ ในสมัยโบราณส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานใกล้กับแหล่งน้ำ ซึ่งบริเวณนี้ก็เช่นเดียวกัน โดยเมื่อสอบถามลูกประสงค์ กิ่งโคกกรวด ซึ่งเป็นเจ้าของที่ได้ความว่าเมื่อก่อนเคยมีคลองน้ำโบราณไหลผ่านบริเวณนี้เช่นกัน เรียกขานต่อ ๆ กันมาว่าคลองสระตะขบ และก็เป็นที่มาของชุมชนสระตะขบ ตามที่พีทกรมศิลปากรให้ไว้ หลังจากศึกษาข้อมูลเบื้องต้นแล้วเสร็จ ลูกประสงค์ยังให้ความเห็นอีกว่าบริเวณนี้ยังอยู่ใกล้กับเนินดิน ที่เรียกกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษว่า ดอนเมืองเก่า ในพื้นที่แถบป่ายุคาลิปตัส ๕00 ไร่ ลุงพูดพลางชี้มือไปทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ผมมองตามพร้อมคำนวณระยะทางคร่าว ๆ น่าจะสัก ๑.๕ กิโลเมตรได้ ก่อนที่พีมนตรี และคณะจะตัดสินใจเดินไปสำรวจบริเวณดังกล่าว เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง และหาข้อมูลเพิ่มเติม..

สภาพพื้นที่ทั่ว ๆ ไปของแหล่งโบราณคดีสระตะขบ เมื่อมองไปด้านตะวันตกเฉียงเหนือจะเห็นเนินเมืองเก่า ซึ่งปัจจุบันเต็มไปด้วยต้นยุคาลิปตัส

ผมนั่งดูพีมนตรีและคณะชุดไปพลาถาไป ความคิดบางอย่างมันแล่นเข้ามาในหัวคำนึงจนทำให้รู้สึกชู้ซ่า ขนตั้งชัน จากความฉงนสนเท่ห์ บวกกับความปลื้มปิติ ที่ได้เกิดมาบนพื้นแผ่นดินนี้ การพบซากโบราณวัตถุ ณ บริเวณบ้านหนองรังกา และพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้ผมนึกถึงรากเหง้าของคนในแถบนี้ ที่อยู่อาศัยกันมานานกว่า ๑,๕00 ปีแล้ว และคงเป็นหลักฐานที่สำคัญยิ่งทางประวัติศาสตร์อีกแหล่งหนึ่ง ที่จะบอกเล่าความเป็นมาของท้องถิ่นแห่งนี้

และสำคัญยิ่งไปกว่า ถ้านี่คือ รอยเชื่อมต่อ...สู่...รากเหง้าสุวรรณภูมิ...